

Oslo, 14. september 2022

Innspill til regjeringens lovutvalg om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold

Sex og samfunn takker for mulighet til å gi innspill til regjeringens lovutvalg om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold.

Kort om Sex og samfunn

Sex og samfunn er Norges største senter for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter og vi har i over 50 år jobbet for økt kunnskap, kompetanse og tilgjengelige tjenester innen feltet. Vi driver klinisk og pedagogisk virksomhet, samt faglig utvikling og politisk påvirkningsarbeid. Den kliniske delen av arbeidet vårt inkluderer blant annet Norges største klinikk for seksuell helse.

I 2021 mottok vi over 38 000 henvendelser fordelt på poliklinikken, telefon og vår nasjonale chat-tjeneste. Vårt kliniske arbeid genererer bred kunnskap som videreformidles til øvrige aktører på feltet. Blant annet gjennomfører vi ulike opplæringstiltak som seksualitetsundervisning i skolen, opplæring om prevensjon og seksuelt overførbare infeksjoner ved landets høgskoler og universiteter med utdanningsforløp innenfor helsefag, og vi holder kurs med et bredt utvalg tema tilpasset ulike deltakergrupper.

Gjennom vårt påvirkningsarbeid bidrar vi til å sette dagsorden både politisk og i mediene, lokalt og nasjonalt. Vårt mål er å være en kompetansedriver innenfor feltet seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.

Overordnet mener Sex og samfunn at seksuell helse må likestilles med fysisk og psykisk helse. For å oppnå dette må vi ta utgangspunkt i at god seksuell folkehelse er avgjørende for god fysisk og psykisk helse, og samtidig trenger vi mer kunnskap om seksuell helse for å ta gode valg.

Vårt innspill

Sex og samfunn er glad for at det er satt ned et lovutvalg som skal gjennomgå rettsvernet mot negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Vi har tidligere gitt innspill til forslag til endring i straffeloven mv., som inkluderte avvergingsplikt og tvangsekteskap, og er glade for de endringer som da ble gjort. Vi bør gjøre det vi kan for å styrke rettsvernet mot negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold, og mener dette arbeidet vil være både forebyggende og videre kunne bidra til å avdekke saker omfattet av dette.

Vårt utgangspunkt for dette innspillet er møtene med unge som er i kontakt med oss, og med ansatte i helsetjenesten som er i kontakt med unge. Vi har også erfaringer med å arbeide med kvinner som er utsatt for seksuelle overgrep, vold og kjønnslemlestelse.

Sex og samfunns innspill fokuserer i hovedsak på behovet for økt kunnskap og kompetanse, særlig gjelder dette:

- Ansatte som møter barn og unge i sin arbeidshverdag, inkludert helsepersonell og lærere
- Bakenforliggende årsaker
- Tilgjengelige hjelpetilbud og relevante ressurser

Ansatte som møter barn og unge i sin arbeidshverdag

Vi er særlig opptatt av at personer som møter barn og unge skal få økt kunnskap og kompetanse på dette feltet. Dette er viktig for å kunne møte personer som står i fare for eller som har blitt utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og/eller psykisk vold på en god måte og for å gi den hjelpen de trenger. Dette må inkludere kunnskap om hjelpetilbud og det må inkludere språklig kompetanse på feltet. Helsedirektoratets *Nasjonal faglig retningslinje for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom* inkluderer også sterke anbefalinger om at tjenestene skal kunne adressere disse spørsmålene.

I tillegg til å adressere tematikken ved lavterskel helsetilbud, er også barnehage og skole viktige arenaer for å adressere dette. Ved å gi barn og unge god undervisning og informasjon om rettigheter samt fysisk, psykisk og seksuell helse mener Sex og samfunn at det er mulig å både forebygge og avdekke tilfeller av negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og/eller psykisk vold. Da er det også viktig at undervisere har kunnskap og kompetanse, slik at barn og unge opplever at dette er trygge voksne som de kan snakke med.

Det er også avgjørende at vi snakker om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og/eller psykisk vold på en måte som ikke påfører de som kan være utsatt for dette for en følelse av skyld eller skam. Det gjelder både helsepersonell og undervisere, men også samfunnet for øvrig.

Bakenforliggende årsaker

I tillegg må vi se på bakenforliggende situasjon og/eller årsaker til negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Sex og samfunn er glade for at utvalget spesielt nevner utfordringer knyttet til «lhbtqi+-personer, personer i lukkede trossamfunn, personer med nedsatt funksjonsevne eller

andre grupper», og vi mener det trengs et fokus på sårbare grupper som kan være spesielt utsatt. Her mener vi utvalget må bruke relevante sivilsamfunnsaktører og aktører på feltet for å få en god oversikt.

Tilgjengelige hjelpetilbud og relevante ressurser

Til slutt vil vi påpeke at det trengs en god oversikt over ulike spesialiserte hjelpetilbud og andre relevante ressurser, både for personer som står i fare for å bli eller har blitt utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og/eller psykisk vold, eller personer som er i kontakt med noen som står i fare for å bli eller har blitt utsatt for dette.

Avslutningsvis

Sex og samfunn ser at dette er på siden av et lovverk, men vi vil likevel avslutningsvis understreke behovet for at personer som har vært utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold må sikres rett til oppfølging av et helsetilbud med kompetanse. Vi ser særlig behovet for at personer som har vært utsatt for kjønnslemlestelse får tilbud om rådgivning og oppfølging knyttet til egen seksuelle helse.

Som nevnt over må alle barn og unge sikres kunnskap om egen kropp, seksualitet og egne seksuelle rettigheter gjennom arenaer og tilbud som barnehagen, skolen, skolehelsetjenesten og helsestasjonen for ungdom. Disse aktørene bør også ha kunnskap om hvilke tilbud som finnes og hvordan ungdommer kan benytte seg av disse på en trygg måte.

Med vennlig hilsen

Ingvild Endestad

Avdelingsleder
kommunikasjon og politikk

Anneli Rønnes

Fagpolitisk rådgiver